

**PETER DE BRUYN, EEN BEKEND KOMEDIANTENMEESTER
UIT DE 16de EEUW**

Willem SCHRICKX

De stadsrekeningen van Gent, bewaard in het Stadsarchief aldaar, vormen een rijke bron van informatie over allerlei onderwerpen en vooral over beroeps- en andere toneelspelers die in de Arteveldestad vertoningen gaven. Zo treft men in de rekeningen niet alleen 'Nederlandse' acteurs aan, maar ook Franse, Engelse, Duitse en Spaanse.¹ Zo luidt een inschrijving uit het jaar 1595 (*Stadsrekeningen* 1594-95, fol. 332 v°) als volgt:

Betaelt Pr. de bryn Camerspeeldere / de somme van xx s.g. hem by scepenen ghejont voor eene gratuiteit / vuer zeker vertooch van spele by hem met synne complicen ghedaen upden xxiiije feb.ry 95 jnt schepenhuis vander kuere.

Wat we hieruit leren is dat de schepenen van Gent eerst een vertoning hadden bijgewoond in het schepenhuis vooraleer de acteurs in het publiek gingen optreden. Een dergelijke 'preview' opvoering was gebruikelijk bij het opvoeren van een nieuw stuk, want het moest de goedkeuring van de overheid wegdragen.

Maar het echt interessante van deze inschrijving is dat we omstreeks 22 april 1594 - dus ongeveer elf maanden vóór 18 februari 1595 - een zekere 'Peter de Prun von Prüssel vnd seiner Gesellschaft' aantreffen in Neurenberg en het lijkt geen twijfel dat we hier met dezelfde persoon te doen hebben, wat blijkt uit de spelling van Brussel als 'Prüssel', zodat 'Prun' wel moet overeenstemmen met de Gentse 'de bryn'. Het is Karl Trautmann² die voor ons de volgende extracten uit de notulen van de Neurenbergse stadsraad heeft afgedrukt in het *Archiv für Literaturgeschichte*.

(Jahrgang 1594, Manuale No. 1, Bl. 52b, Sitzung vom 22. April 1594) "Peter de Prun von Prüssel vnd seiner gesellschaft, dessgleichen Martin Kopp von Franckhfurth vnd seinen gesellen, soll man vergunstig(en), das sie biss vff den künftig(en) donnerstag jhre spil vnd comoedien alhie halten mügen".

(Manuale No. 2, Bl. 5, Sitzung vom 3. Mai 1594), "Den Englisch(en) spilleüten soll man vergunstigen, das sie ihr spil noch bis vf künftig(en) montag, yedoch allweg(en) ererst nach der vesper halt(en) müg(en)".

Na deze citaten schrijft Trautmann zelf:

Dass unter diesen englischen Spielleuten Peter de Prun mit seiner Gesellschaft und nicht Martin Kopp verstanden werden mus, dürfte wol selbstverständlich sein. In Frankfurt treten 1594 keine englischen Komoedianten auf, dagegen aber finden wir im

August des nämlichen Jahres in Ulm Engländer unter der Bezeichnung "Niederländische comödianten vnd springer", wol die Truppe des aus den Niederlanden kommenden Peter de Prun.

De commentaar van Trautmann op deze Neurenbergse notulen luidt als volgt:

Dass unter diesen englischen Peter de Prun mit seiner Gesellschaft und nicht Martin Kopp verstanden werden muss, dürfte wol selbstverständlich sein. In Frankfurt treten 1594 keine englischen Komoedianten auf, dagegen aber finden wir im August des nämlichen Jahres in Ulm Engländer unter der Bezeichnung "Niderlöndische comödianten vnd springer", wol die Truppe des aus den Niederlanden kommenden Peter de Prun.

Trautmann verwijst hier naar een passage in een artikel dat hij het jaar tevoren publiceerde in *Archiv für Literaturgeschichte*, Vol. 13 (1885), 316, over "Englische Komoedianten in Ulm (1594-1657)", waarin hij schreef dat de benaming "Niderlendische Comoedianten" slaat op Engelse reizende acteurs die via de Nederlanden Duitsland bezochten en dat zulks niet ongewoon was. Vervolgens verwijst hij naar Johannes Meissners boek *Die englischen Comoedianten zur Zeit Shakespeares in Oesterreich* (Wenen, 1884) waar de idee dat de *niedrländische komedianten* in de archieven in werkelijkheid slechts een benaming is die slaat op Engelse komedianten, een idee die door Meissner wordt ontwikkeld in het tweede hoofdstuk van zijn boek dat de misschien paradoxale titel draagt "Die niederländischen Comödianten, Beziehungen zwischen Oesterreich und England im 16. Jahrhundert".

Terwijl het duidelijk is dat, vooral in de 17de eeuw, notulen in archieven en stadsrekeningen de benaming *English* zeer dikwijls slaat op gemengde troepen van Nederlandse en Engelse acteurs, waarbij acteurs gemengde troepen vormden gewoonlijk geleid door een Engels komediantenleider, dan is het ook duidelijk dat inschrijvingen in stadsrekeningen die Nederlandse acteurs vermelden nooit slaan op Engelse acteurs, een fout die Meissner maakt. Trautmann identificeert *Peter de Prun von Prüssel und seiner Gesellschaft* eenvoudigweg met de Engelse *Spielleute* van ongeveer twee weken later en ziet over het hoofd dat de term *Spielleute* gewoonlijk verwijst naar musikanten.

Het is zonder meer duidelijk uit wat hier werd uiteengezet dat Peter de Bruyn (of een variante spelling van die naam) bijna vier eeuwen geleden een prominent komediantenleider is geweest. Laten we hopen dat de Brusselse stadsrekeningen ons meer zullen leren over deze Peter de Bruyn. Ik heb zelf reeds enkele steekproeven gedaan, maar dusver zonder resultaat: immers Peter de Bruyn was afkomstig van Brussel. Tot slot nog dit: publieke opvoeringen in Gent hadden plaats in een zaal in de huidige Mageleinstraat.

Het is te hopen dat archiefstukken uit Brussel weldra meer licht zullen werpen op de toneelloopbaan van een man die ongetwijfeld in zijn tijd heel wat Europese steden bezocht. Engeland behoorde echter niet tot zijn circuit, daar was hij slechts 'an Elizabethan Ghost Actor'.⁴

NOTEN

- ¹ Zie mijn artikel 'French, Italian, Spanish and German Actors and Other Artists at Ghent (1575-1700)', in *Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, XLIV (1966), 859-899.
- ² Karl Trautmann, 'Englische Komoedianten in Nürnberg bis zum Schlusse des Dreissig-jährigen Krieges (1593-1648)', *Archiv für Litteraturgeschichte*, 14 (1886), 113-36, spec. p. 116.
- ³ Het is de grote verdienste van Alfons Van Werveke (archivaris van het Stadsarchief vóór de Eerste Wereldoorlog, vader van de latere hoogleraar Hans van Werveke), die een uitvoerige reeks nota's over de geschiedenis van het toneel te Gent heeft aangelegd. Deze nota's kunnen in het Stadsarchief geraadpleegd worden en verdienen een aparte studie. De Engelse acteurs werden behandeld door H.R. Hoppe in zijn artikel 'English Actors at Ghent in the Seventeenth Century', *The Review of English Studies*, XXV (1949), 305-321.
Voor de Nederlandse acteurs zie mijn studies in *De Nieuwe Taalgids*, 44 (1951) en *Studia Germanica Gandensia*, VII (1965). Voor de vreemde acteurs zie mijn 'French, Italian, Spanish and German Actors and Other Artists at Ghent (1575-1700)' in *Tijdschr. voor Filologie en Geschiedenis*, 44 (1966), 859-899. Einde juni 1620 was de in zijn tijd beroemde Spaanse acteur Baltasar de Barrios met zijn troep op bezoek in Gent. Voor de Italiaanse acteurs zie vooral *Documenta*, XIX (1991), 191-201.
- ⁴ Zie mijn artikel 'Peter de Prun, an Elizabethan Ghost Actor', *English Studies*, Vol. 60 (Dec. 1979), 686-687.